

თამარ შეკედლიშვილი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის, პუმანიტარულ
მეცნიერებათა ფაკულტეტის, ხელოვნებათმცოდნეობის
მიმართულების დოქტორანტი

პოპა რამიშვილის პოსტსაბორთა სიზრეში შემჩნილი პონცეატუალური ხელოვნება

პოპა რამიშვილი დღეს სახელოვნებო სივრცეში ”ბოლო საბჭოთა თაობის” წარმომადგენლად მოიხსენიება. იგი ერთ-ერთი ქართველი ხელოვანია, რომელიც საბჭოთა სისტემის დაშლისთანავე ექსპერიმენტული და თავისუფალი მხატვრული გამომსახველობით კონცეპტუალურ ხელოვნებას ქმნის. მხტვარი არასოდეს ივიწყებს თავის საბჭოთა წარსულს და ეგროპიდან შემოსულ ტენდენციებთან შერწყმით მუდამ საინტერესო და ინდივიდუალურ კომპოზიციებს გვთავაზობს. მის თითოეულ ნამუშევარში, თემატიკიდან თუ გამოყენებული მასალიდან გამომდინარე, გააზრებულად თუ არაცნოებიერად, მუდამ ქვეყნის პოლიტიკური რეალობაა ასახული.

აკადემიური მხატვრობის შესწავლის შემდეგ, დაახლოვებით 80-იანი წლების ბოლოს, კოპა რამიშვილი ეკროპულ კონცეფციუალურ ხელოვნებას ეცნობა და იოზევ ბოისის, იოზევ კრშეტისა და იტალიური არტე ბოერას ერთ-ერთი წარმომადგენლის – ლუწიო ფონტანას შთაბეჭდილების ქვეშ ექცევა. ბოისის თეორიის შთაგონებით მის შემოქმედებაში მასალის მნიშვნელობა წინა პლანზე იწევს. რამოდენიმე ნამუშევარში ტილოს სამხედრო ბრეზენტით ანაცვლებს და მისთვის კარგად ნაცნობი დაზეური მხატვრობის ტრანსფორმირებით საინტერესო ინსტალაციებს გვთავაზობს.

მცირე ზომის ქვეჩარჩოზე გადაჭიმულ სამხედრო ბრეზენტს პირველად 1989 წელს ეხება, როდესაც ლუიზი ფონტანას მსგავსად, კომპოზიციაზე მუშაობის დროს ნამუშევრის ზედაპირს ჭრის. იგი ქმნის ტილოს სახელწოდებით ”ქედელი” (**სურ. 1**) და სასურათე სიბრტყეზე მოზრდილი კვადრატის ფორმის ჭრილს

აკეთებს. იტალიელი მხატვრის გავლენით კოკა რამიშვილი უამრავ ტილოსა და რელიეფურ სკულპტურაზე მუშაობს. თუმცა ფონტანას ნახატებში სავიზიტო ბარათად ქცეული ვერტიკალურად თუ პორიზონტალურად ჩაჭრილი ხაზები და ნაჭდები რამიშვილს გეომეტრიულ ფორმებით აქვს ჩანაცვლებული.

ერთადერთი ნამუშევარი, სადაც ტილოზე გამოსახულება ნაკვეთი ხაზებით არის შექმნილი, 1989 წლით დათარიღებული კომპოზიციაა, სახელწოდებით ”ოქროსფერი სინათლე”. (სურ. 2) მონოქრომულ სიბრტყეზე გაჭრილი ხაზების ერთობლიობა წრის ფორმის გამოსახულებას ემსგავსება. ერთ-ერთ ჭრილში რამიდენიმე მცირე ზომის ნათურაა დამონტაჟებული. როგორც ჩანს, კომპოზიციას ავტორმა სახელწოდება ”ოქროსფერი სინათლე” აქვდან გამომდინარე შეურჩია.

ფონტანას შემოქმედებასთან მიკუვართ ასევე კოკა რამიშვილის 1991 წელს შექმნილ ინსტალაციას ”მასტერ”. (სურ. 3) ჩოგბურთის ჩოგნის ოვალურ ნაწილზე სამხედრო ბრეზენტია გადაჭიმული და ზედაპირზე ამოჭრილი ოთხკუთხა ფორმის ნაკეცი რკინის სარჭიოთაა დამაგრებული. გადმოკეცილ ნაწილზე ყვითელ ფონზე შავი ლათინური ასოებით ინსტალაციის სახელწოდებაა მითითებული. მსგავსი ოვალური ფორმის, ამოჭრილი ზედაპირის მქონე კომპოზიციები ლურით ფონტანას შემოქმედებაში ხშირად გვხვდება, რაც კიდევ ერთხელ უსვაგს ხაზს იტალიელი არტისტის გავლენის კოკა რამიშვილის შემოქმედებაზე. თუმცა 90-იანი წლების დასაწყისში იგი ამ გავლენიდან თავისუფლდება და ინდივიდუალურ სტილს აყალიბებს. სამხედრო ბრეზენტით შექმნილ ნამუშევრებზე მთავარ აქცენტს კონსტრუქციის დეკონსტრუირების იდეას ანიჭებს. ამის ნათელი მაგალითია 1990 წელს შესრუებული ”უსათაურო” ინსტალაცია. ამავე წლითაა დათარიღებული ნამუშევარი ”აგრორა” და ”ამიგოს”. სამივე ინსტალაციის შემთხვევაში ქვებარჩოზე გადაჭიმული სამხედრო მატერია მცირე ზომის მობილურ სკულპტურას ემსგავსება, რომელთაც ტრანსპორტირების გასამარტივებლად მხატვრის გადაწყვეტილებით დამატებითი სახელური აქვთ მიმაგრებული.

კოკა რამიშვილი საკუთარი ნამუშევრების ფორმითა და აქცენტებით საბჭოთა სივრციდან გაქცევის მხაობას გამოხატავს. თანამედროვედ მოაზროვნე ხელოვანს უწნდება სურვილი – თავისი შემოქმედება ევროპელი საზოგადობის წინაშე გამოფინოს. მართლაც, კოკა რამიშვილი 90-იანი წლების დასაწყისში, ევროპაში მიეგზავრება და 1992 წელს ბრისტოლში არნოლფინის საგამოფენო დარბაზში ინსტალაციას ფენს სახელწოდებით ”გალერეა”. (სურ. 4) გალერეის სივრცეში ოთორ კედლებზე კომპოზიციური სიზუსტით გადანაწილებული სხავადასხვა ზომის ქვეჩარჩო ეკიდა. თითოეულ მათგანზე ერთდროს გადაჭიმული სამხედრო ბრეზენტი დაჭრილი იყო გრძელ ლენტებად, რომელთა დასასრულიც დარბაზის შუაგულში ერთ ადგილას იყრიდა თავს. გეომეტრიული, ერთიანი ფორმების დაშლისაკენ სწრაფვა და სამხედრო მატერიით ასეთი ”თამაში” იმ პერიოდის საქართველოს პოლიტიკური გარემოდან არის ნაკარნახები.

1989 წლით დათარიღებული მისი ნამუშევარი სახელწოდებით ”დაშლილი როიალი” ამავე თემაზეა შექმნილი. (სურ. 5) ხუთ ტილოზე გადანაწილებული ერთ დროს ჰარმონიული ედერადობის მქონე მუსიკალური ინსტრუმენტის შავი ჩრდილი მაყურებელში საოცარ ემოციას ბადებს, რადგან კომპოზიციაში ავტორმა მუსიკის ჰარმონიის ტრანსფორმირება სცადა და სივრცეში გაშლილი ჟღერადობა სიბრტყეზე გაშალა. მაშინ როდესაც 1989 წელს საქართველოში დამოუკიდებლობისაკენ სწრაფვა და საბჭოთა კავშირის დაშლის თემაზე უპირატეს მნიშვნელობას ატარებდა, მნელია, კომპოზიცია ”დაშლილი როიალის” შინაარსი ამ მოვლენათა ჯაჭვს არ დაუკავშირო. თუმცა ამავდროულად არ უნდა დაგვავიწყდეს იმავე პერიოდში სახელოვნებო სივრცეში არსებული გამძაფრებული ინტერესი ევროპული ხელოვნების მიმართ, რაც განსაზღვრავდა კიდეც ახალგაზრდა მხატვართა იმდროინდელ შემოქმედებით სტილსა და თავად არჩეულ თემატიკას. ამ შემთხვევში კოკა რამიშვილის ”დაშლილი როიალის” იდეა შესაძლებელია განპირობებული იყოს მისთვის მისაბაძ არტისტთა (გაერთიანების ფლუქსუსის წევრთა) მიერ 1965 წელს გერმანიაში მოწყობილ რამოდენიმე

დღიან პერფორმანსთან, რომლის სახელწოდებაც სწორედ რამიშვილის კომპოზიციათა სერიის სახელს ეხმაინება. ფილ კორნერის ხელმძღვანელობით გამართული ”საფორტეპიანო ღონისძიებები” ფლუქსუსის წევრ რამოდგნიმე ხელოვანს აერთიანებდა. მათი მიზანი იყო, პერფორმანსის განმავლობაში პიანინო მცირე ნაწილებად დაფარავთ და სათითაოდ დაშლილი ნაწილები პუბლიკის წინაშე გაეყიდათ. მსგავს თემაზე 1965 წელს ცნობილი ჯანკ არტის წარმომადგენელი არმანიც იწყებს მუშაობას. მისი განადგურებული როიალი ერთ დიდ წითელი ტილოზეა განთავსებული. ისტორიული ფაქტების განხილვის შემდგომ საინტერესო ხდება კალევა იმისა, თუ ფლუქსუსის წარმომადგენელთ პიანონს დაშლის შემდგა მათი ნაწილებად გაყიდვა სურდათ, ხოლო ჯანკ არტისტი არმანი აქცენტს დამსხვრეული როიალის ნარჩენების სტატუსზე აკეთებს. საინტერესოა, რისი თქმა სურდა კოკა რამიშვილს ერთდროს აწყობილი, პარმონიული და მუსიკალური ინსტრუმენტის განადგურებითა და მათი სიბრტყეზე დემონსტრირებით.

1989-90 წლებიდან საქართველოში პოლიტიკური მდომარეობა უკიდურესად იძაბება. წინა პლანზე იწევს ეროვნული მოძრაობა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ჟინი. თუკი მხატვარი 80-იანი წლების დასასრულს არსებული პოლიტიკური სიტუაციიდან გამოსავალს ეძებს, თბილისის ომის დაწყებისთანავე ჩიხში ექცევა და საგალერეო სიგრციდან საკუთარ სახლში ინაცვლებს. ფანჯრიდან 12-დღიანი ომის შავ-თეთრ კადრებს იდებს და ცდილობს ფოტოზე ასახული ეს დოკუმენტაცია ისევ ხელოვნების ნიმუშად აქციოს და ამით კალავ საგამოფენო დარბაზს დაუბრუნდეს.

ნამუშევრის ”ომი ჩემი ფანჯრიდან” (სურ. 6) შავ-თეთრი ფოტოსერია არტისტის ფანჯრიდან დანახული ზამთრის პეიზაჟია, სადაც კვამლისა და სხვადასხვა მცირე მინიშნებების საშუალებით ვხვდებით, რომ ქალაქის ცენტრში ომი მძვინვარებს. თუმცა ფაქტია, რომ ომის პარალელურად ირგვლივ ჩვეულებრივი ცხოვრება გრძელდება. პირველი ფოტო გადაღებული 1991 წლის 24 დეკემბერს, ხოლო მეთორმეტე ფოტო 1992 წლის 6 იანვრით

თარიღდება. თუკი თერთმეტივე კომპოზიციაზე პეიზაჟი სრულადაა ნაჩვენები, ბოლო ფოტოზე აქცენტი სარკმელზეა გადატანილი და პეიზაჟის გამოსახულება მეორე პლანზე იწვეს. ფანჯარაზე აფრილებული ფარდის დეტალი თითქოს სერიული ნამუშევრის დასასრულზე მიგვითოვებს. კოკა რამიშვილი ევროპაში 90-იანი წლების დასაწყისში მიდის და სწორედ საზღვრებს გარეთ ყოფნის დროს აღმოაჩენს, რომ მისთვის დოკუმენტურ მასალაზე მუშაობა როგორც ”ბოლო საბჭოთა თაობის” ხელოვანისათვის მნიშვნელოვანი და აუცილებელი ნიშაა. სწორედ 1997 წელს იწყებს მუშაობას ახალ ფოტო პროექტზე Pronostic Eventuel (სურ. 7), სადაც უამრავ დოკუმენტურ ფერად ფოტოს აერთიანებს. პროექტში წარმოდგენილია სხვადასხვა ქვეყნის საელჩოებისა და დელეგაციების ინტერიერისა და ექსტერიერის ფოტო კადრები. 1997 წელს დაწყებული არტ პროექტი 1999 წელს სრულდება. თოთოეული ფოტო საინტერესოდ გადმოსცემს პოსტსაბჭოთა სივრცეში, ერთი მხრივ, კრიზისში მყოფ ქვეყანას და მეორე მხრივ, კი – საელჩოების კომფორტულ ინტერიერს. ამ პროექტით ხელოვანი პოსტსაბჭოთა ქვეყნაში არსებულ მდგომარეობას ნათელს ჰყენს და საინტერესო სანახაობას ქმნის.

კოკა რამიშვილი დღესდღეობით ცხოვრობს და მოდვაწეობს ქვენევაშიდა ევროპელიდამთვალიერებლისათვის დღემდე თავისი შემოქმედების საშუალებით ქართულ პოლიტიკურ ისტორიას ყვება.

ილუსტრაციები: 38-43

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Koka RamiShvili, “Change”, Georgian Pavilion, 2009
- თეონა ჯაფარიძე, კოკა რამიშვილი, ქურნალი ”არტ ტაბულა”, № 3, 2012
- <http://www.youtube.com/watch?v=GjLZ9ZJOWVY>

გამოყენებული იდუსტრიაციები:

1. კოკა რამიშვილი, ”კედელი”, სამხედრო ბრეზენტი, 1989 წელი;
2. კოკა რამიშვილი, ”ოქროსფერი სინათლე”, ტილო, ტემპერა, ზეთი და კლექტრო ნათურა; 120X120 სმ., 1989 წელი;
3. კოკა რამიშვილი, ”მასტერ”, 70X35 სმ., 1991 წელი, მიუნხენი;
4. კოკა რამიშვილი, ”გალერეა”, ინსტალაცია; სამხედრო ბრეზენტი და ქვეჩარჩო; 1992 წელი, არნოლფინის გალერეა, ბრისტოლი;
5. კოკა რამიშვილი, ”დაშლილი როიალი”, ტილო, როიალი; 1989 წელი;
6. კოკა რამიშვილი, ”ომი ჩემი ფანჯრიდან”, შავ-თეთრი ფოტო სერია; 1991-1992 წლები;
7. კოკა რამიშვილი ”Pronostic Eventuel”, ფოტო სერია 1997-1999 წლები.